„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 100. У Новом Саду у среду 28. јуна 1889. ГОДИНА XXIV.

Позив на претплату.

Отварамо претплату на „Заставу“, на трећу четврт. — Држимо, да је излишно позивати пријатеље вашег листа, да се најживље заузму за скупљање претплате.

Као и до сад, лист не можемо слати никоме, ко се на време не претплати, јер смо упућени на то.

И овом приликом обраћамо пажњу наших начелних пријатеља на бројеве „Заставе“ од петка. Ти бројеви треба да продру у најшире кругове, а стају 3 фор. годишње.

Цена „Застави“ обележена је у осталом на челу листа.

У Новом Саду 21. јуна 1889.

Уредништво „Заставе“

САБОР — НЕВЕРА.

III.

16. септембра отворен је сабор у Карловци. Патријарх Прокопије Ивачковић, у својој беседи, није ни једним мигом, ни једном речи нагињао назадњаштву. Он је позвао сабор, да свима силама унапреди цркву и школу; позивао га је, да автономију дозида у оном правцу, како то благо наше цркве и народа, правда и правичност захтевају.

Не велимо да у тим речима лежи неки програм, али је значајно, да патријарх није у свом говору препоручивао „умереност“, а још је мање говорио о неким особитим правима јерархије и сличним стварима.

Прва реч која је пала на сабору 1879. године, била је према приликама сасвим на свом месту. Ту је реч изговорио калуђер.

После 3 дана се зачу друга реч, и та друга реч била је таква, да ју „Застава“ сигурно од срамоте није хтела ни могла штампати. Ту другу реч није изговорио калуђер, већ приповнати слободњак др. Полит.

Др. Полит се подигао, да према беседи патријара, означи становиште сабора, у предстојећој радњи. То дотле није био обичај у нашем конгресу, а и нема таког обичаја ни у једном парламенту. Не велимо да сабори не обележавају на почетку рада своје становиште. Али то бива у такозваним адресама; то бива тако, да се изабере одбор, који напише и претресе тај одговор, за тим адреса долази пред сабор, где пређе критику и гласање и тек се онда може сматрати као становиште сабора, или боље рећи, становиште саборске већине.

Но наши „великани“ чинили су још од почетка саборског покрета неке политичке грозоте и бесмислице, па што не би то исто чинили и на сабору.

Ми смо видели, где се др. Полит одрекао пре сабора сваког водства, па и водства у погледу нашег народно-црквеног сабора. Ал да је др. Полит био по сто пути признати вођа, опет је био то нечувен и неоправдан поступак, да он устаје и да онако с ногу обележава гледиште не само странке и својих једномишљеника, него гледиште целог сабора. У том се сасвим јасно огледа политички такт доктора Полита.

Но да „усмене адресе“ немају смисла, нарочито за то не, што човеку врло лако испадне из уста реч, коју не може после да потпише цела странка, то се показало најбоље на говору дра Полита. Дра Полита говор није прелазио цензуру целе странке, јер није био ни написан.

Тај говор је у главноме гледао да угоди свима члановима сабора, па зато и није угодио никоме. Др. Полит је говорио међу осталом и о томе, како је „у тешким временима, у којима ми живимо, наша црквено-просветна автономија још једино уточиште, последњи бедем нашег народног живота, и ако тај бедем напустимо, онда смо сами себе напустили.“

Ова је фраза требала да задовољи све и свакога. Једнима слади автономију, а другима вели: „ми смо у овим тешким временима све напустили, и борићемо се само још за автономију.“

Оно место из Политовог говора, које смо горе навели, штампано је у „Застави“ (број 143. од године 1879.), али је др. Полит на сабору рекао и друго нешто, што после није штампано у листовима. Рекао је наиме, да смо се ми одрекли свију политичких права, која нам ујемчена беху у привилегијама, па нам се тим пре требају признати автономна права.

Ово бацање наших политичких привилегија на улицу, мирно је саслушао сабор, али је после сабора настала међу појединим посланицима бура. Неки су негодовали: за што је уопште смео изјавити др. Полит, да се цео наш народни и јавни живот повукао у бедемима народно-црквене автономије, а још љуће се замеравало др. Политу, што је говорио, без нужде, о политичком делу наших привилегија и одрицао их се. Јер кад наш народно-црквени сабор не може да војује за политичка права, није позван ни да се одриче тих права. Говорено је, да народ није никога послао на карловачки сабор, да се тамо одриче привилегија итд.

Др. Полит је био у великој запари и није могао да се одбрани. Је ли напослетку и сам увидео да није добро урадио, што је изговорио неке речи, или се бојао каквих јавних изјава, или је било нешто треће, нећу да испитујем, доста то, да је говор дра Полита штампан у „Застави“ без оног места о привилегијама.

Какво је данас код нас време, није искључено ни то, да се писцу ових редака каже, да то није истина, међутим, писац је и ако не као посланик, а оно као слушалац, чуо и добро запамтио оно место из Политовог говора, а хвала богу имаће ваљда још посланика од године 1879., који неће тек „са гледишта своје данашње политике“ изјављивати нешто као истину или као лаж.

У осталом није само оно једно место Политовог говора изостављено из „Заставе“, него су као што ћемо доцније видети изостављени и прескочени извештаји двају читавих саборских седница, и то баш оних седница, у којима су наши великани претрпели највећу бруку.

Рекао сам већ, да је др. Полит избегавао да у поменутом свом говору заузме тачно становиште. Али је ипак доста јасно кортешовао за оне назадне и јадне предлоге саборског одбора. Ти су предлози онда били већ штампани и др. Полит неће ни сам тврдити, да му нису били познати. А он је (види 143. број „Заставе“ године 1879.) рекао ово: „Саборски одбор, он је бдио над нашом автономијом. Он је купио искуства из живота, за поправку и за усавршавање наших автономних инштитуција. Саборски одбор поднео нам је читав низ предлога, минуцијозно израђених, које ћемо имати у расправу узети. Ово је велика добит за сабор. Пређашњи сабори трајали су у недоглед, јер нису имали никакви приправљени предлога. **Сад ако буде слоге и добре воље, можемо укратко бити готови, јер имамо тако рећи све приправљено.**“

Није ли ово кортешовање за предлоге саборског одбора? Зар је др. Полит, да се није слагао с тим предлозима, смео рећи: „Сад ако буде слоге и добре воље можемо укратко бити готови, јер имамо тако рећи све приправљено“? — Заиста не! Да се др. Полит није слагао с тим предлозима, он би морао позвати сабор да добро отвори очи и да не узима олако те предлоге, јер и ако је све приправљено, није добро приправљено, није у духу досадашњих тековина преправљено.

Ово наглашавам овде нарочито зато, што су доцније наши прваци употребили „Заставу“, да се прећути и претрпа њихово назадњаштво и пораз. А све што има црно на бело о раду сабора од 1879. године, има опширније једино у „Застави“.

Писмо из Русије.

Одеса, 21. јуна.

(О повратку краљице Наталије у Србију. — О доласку овамо кнеза Николе. — Разно.)

У мом последњем допису јавио сам вам, што се овде чује и говори о повратку српске краљице Наталије у Србију. Данас могу вам, као с поуздане стране извештен, јавити, да се краљица кроз врло кратко време у Србију враћа, и да се за краљичино путовање чине нужне спреме. Кнез Гагарин умољен је, да стави краљици Наталији један свој пароброд на расположење, па да краљицу довезе на руском пароброду, ако је могућно, до Београда. Како су пароброди кнеза Гагарина велики, те даље од Радујевца и Турн-Северина не могу пловити, пошто као морски и речни пароброди требају више воде, решио је кнез Гагарин, да краљицу довезе до Београда на новом малом пароброду „Србија“, који је тек недавно из Бремена овамо допремљен и који се због неких преиначивања и поправака у Севастопољу налази. Пароброд „Србија“ удешен је и за путнике и плови врло брзо. Ако случајно исти пароброд не узмогне због мање воде Ђердап проћи, краљицу ће српски пароброд „Делиград“ у Оршави примити и до Београда довести. Тако је то већ решено и сад престају сва нагађања о повратку краљице Наталије.

Овде се врло радују, што ће у августу месецу имати прилике, да виде кнеза Николу црногорског. Говори се, да ће кнез Никола после венчања кнегињице Милице са великим кнезом Петром Николајевићем овамо доћи и овде пук, који носи његово име, посетити. Говори се и то, да ће зет кнежев, као командант истог пука, бити одређен и да ће овде остати. Овдашњи Срби радују се, што ће имати прилике, да виде црногорску кнегињу као супругу великог кнеза Петра Николајевића.

Говори се и то, да ће кнез Никола неколико дана у свом дворцу у Цариграду пробавити.

Најновије у Цариграду.

20. јуна.

(Савезници и Турска. — Краљ Милан. — Занимљива парница.)

Нема више ни најмање сумње, да Немачка и овде ради, како би Турску склонила, да се прикључи тројном савезу или такозваној лиги за очување мира. Немачкој мора да су се табани загрејали. Фраза кнеза Бизмарка, како се

ЛИСТАК.

СА ПЕТСТОГОДИШЊЕ КОСОВСКЕ ПРОСЛАВЕ.

ИЗ КРУШЕВЦА ПРЕКО ТРСТЕНИКА И КРАЉЕВА У ЖИЧУ.

(Од нашег нарочитог извештача.)

Настављам извештај са све светковине, која ће бити од великог значаја по цео наш народ, и по онај, који је данас у таком положају, да отворено може да прослави ваљаног цара свога Лазара и све косовске јунаке, а и по велики део оног народа нашег, који је тек у себи смео да се помоли богу, да ода захвалност косовским јунацима.

17. јуна пре подне у $8\frac{1}{2}$ часова кренуо је српски краљ Александар са свитом својом за Жичу; а пут му је водио преко Трстеника и Краљева. Целим тим путем грео је силан свет, одушевљено, предусретајући младог краља свога. У Степањи (половини пута од Крушевца до Трстеника) дочекала је краља депутација околних места и начелник среза Трстеничког са депутацијом из места Трстеника. Ту беше дивно исвећан славолук од јеловине и боровине. Краљ се сишао са кола и по што се у цркви помолио богу, послужили су га, — као што је у Србији свуде обичај — са „слатким“ и хладном водом. Краља је добродошлицом поздравио начелник среза г. Милун Ибровац а у привиши свештеник месни. За тим се кренуо даље, а кроз сте засеоке, куда пролажаше, пратили су га бурни поздрави искупљеног многобројног народа. У Трстеник приспела је цела пратња око 10 часова. Пред уласком био је такође дивно исвећан славолук и народ поздрави громким усклицима краља свога. Пред сресконом кућом краљ се сишао са кола и отишао у цркву, где је одслужено благодарење. За тим је продужен пут, који је водио преко манастира Љубостиње, задужбине царице Милице. Уз пут је мост, који води преко реке Мораве, био исвећан тробојницама, а красили су га два велика славолука, кроз која је краљ прошао. Око $10\frac{1}{2}$ часова била је пратња у Љубостињи, ту се краљ сишао са кола и отишао одмах у манастир. Силан народ није имао места да стане у огромној порти манастирској, већ је већи део народа заузео место у околини манастирских добара. У манастиру је краља поздравио лепим говором љубостињски архимандрит пречасни г. Венијамин. Чиноделствовали су г. г. митрополит Михајло, владика Јероним, администратор епископије Дучић и многобројно свештенство. На јектенија су одговарала три певачка друштва: „београдско“, „Обилић“ и „Даворије“. Служба је трајала до $11\frac{1}{2}$ часова. После службе краљ је целивао гроб царице Милице, положивши венац на гроб, а манастиру је поклонио златан, диван крст с овим натписом: „Александар I., краљ Србије — манастиру Љубостињи. После службе ручао је краљ и свита му у конаку манастирском.

Да вам у неколико речи опишем Љубостињу. Манастир је у веома добром стању, личи на крушевачку Лазареву цркву — Лазарицу, само јој је једно кубе мање. Из нутра је сачувано неколико грива од старине. С леве стране при улазу у цркву, налази се гроб царице Милице у облику самртног сандука, која стоји узвишено, а од самог камена је; с десне стране је гроб миличиног и Лазаревог сина Угљеше. Средину цркве раздваја један свод, који има тајни ходник, којим се може около целе цркве обићи. Са обе стране певница налазе се мала вратаоца за излаз и улаз у цркву. Иконостас је леп, нов. — Толико о манастиру Љубостињи.

После ручка играла се народна игра „Оро“ у порти и околини. Краљ са свитом изашао је из конака и у први мах седео је под хладником у порти, а по том је сам сишао међу народ, који га је свуде весело предусретао. — Свуде је био највећи ред, како се само може очекивати од народа, то је било поражавајуће за напредњаке, који су бесомучно увек подметали народу и свим радикалима, како, бајаги, они нарушавају мир. Народ се врло дивно владао, онако као што и захтева озбиљност ове значајне, озбиљне светковине.

Око 4 часа по подне краљ је пошао за Трстеник. Пут од Љубостиње до Трстеника је диван, романтичан. Са обе стране планине, урвине, по средини тече речица Љубостињска, а пут вијуга поред реке. Звона су непрестано звонила, а прангије пуцале, а кроз планине по неколико пута одјекне исти глас и звук од поклича, звона и прангија. У 4 и $\frac{3}{4}$ часа стигла је пратња у Трстеник, а краљу и свити му одредили су стан у сресној кући. После кратког одмора краљ примио депутацију. Нарочито се одликује депутација представништва вароши Крушевца, коју је предводио одличан члан радикалне странке г. Милан Арсенијевић. После дугог, лепог говора г. Арсенијевићевог одговорио је у језгровитој беседи г. Сава Грујић, министар председник и у име краља, намесника и радикалне владе захвалио честитим Крушевљанима на лепом пријатељском дочеку.

Краљ је преноћио у Трстенику. Сутра дан 18. јуна око 5 часова из јутра отпутовао у бању Врњце, пошто је прво био у цркви, где је учињено благодарење, доручковао је у хладнику, а за тим посетио г. намесника Бели-Марковића у вили му. Пред вече око 3 часа пошао је краљ са целом пратњом у Краљево, а уз пут је свуде предусретан народном љубављу. На међи између чачанског и крушевачког округа дочекала је краља депутација из Чачка и околних места, дочекала и поздравила краља.

У Краљево стигао је краљ око $5\frac{1}{2}$ часова. Краљево је врло лепо велико место. Краљ је овде одсео у ратарској школи. Пред црквом поздравио је краља председник општине г. Милан Црвчанин, радикал, лепом беседом. Сутра дан краљ са свитом отпутовао у Жичу. — Даље у идућем извештају.

У Крушевцу. **М. Л.**

Немачка не боји никога до бога, као да не верује ни сам Бизмарк, а још мање неко други. Да нема руских козака, то би Бизмарк носио високо главу.

Што се Турске тиче, она се врло плаши од најмањег немира или заплета, у својој сопственој кући. Немачко посредовање, да се Турска изјави, како се прикључује лиги за очување мира, имаће успеха, да ће Турска изјавити како ће Турска код свих догађаја неутрална остати и за сво страно бродовље луке затворити. Турска влада и султан желе сваког задовољити и сваком по вољи учинити, али кад дође до озбиљног часа, то ће онај над Турском надмоћ имати, чији топови најпре под Цариградом или на азијатском брегу против Цариграда загрме. Турци добро знаду да им рат никакве користи донети неће, него да ће њихово суделовање у рату и у случају победе свршити се с пропашћу Турске. Разборити Турци мисле, како ће за Турску најпробитачније бити, ако у предстојећим заплетима остане неутрална, или не могне ли то, онда да се придржава Русије. Коалиција против Русије у кримском рату скупо стоји Турску, као што им ни у последњем рату с Русијом нико не хтеде помагати.

Кад би у Турској јавно мњење нешто значило, то би се турска влада и султан морали придржавати искључиво Русије.

Султан је у правој забуни и великој незгоди, јер не зна: ком ће угодити и како ће сваког задовољити. Русија му додијава понајмање, пит она султану прети. Овдашњи руски посланик г. Нелидов важи код Турака и код султана као најпоштенији и најискренији човек. Он се не превија нит много замотава с турском владом и султаном, нит врбује турско пријатељство. Енглеза много се упиру да њихов уплив код Турака нешто важи, али како знаду, да им Турци не верују, да су на њих због Мисира и Кипра огорчени, то они сад много не раде, нити се уплећу.

Сад било што му драго, Турска остаје изван сваке игре и она би тек онда ув неког пристала, кад би била примирана да у рат пође, иначе није баш за никога савезник или пријатељ.

Бивши краљ Милан зауставио се овде дуже него што се говорило. Чује се и говори се, како је сад краљу врло жао, што се одрекао круне и владе, и ако он говори, како се увек и кад хоће може и сме у Србију да врати и власт у своје руке преузме. Мало их је, који то верују. Овде се говори, како је краљ Милан сондирао па и посредовао, да се Србији уступи Косово и новопазарски санџак, и да би се он у таком случају опет у Србију повратити могао. Но ви у тако посредовање и таке речи нико не верује, нит озбиљни људи држе да ће краљ Милан под данашњим околностима нешто корисно за своју отаџбину и народ урадити.

С Крита стижу мало мирнији гласови, и ако нико не верује, да овамо неће бити озбиљних догађаја. Турска влада помишљала је на мобилизацију једног дела своје војске, али кад су касе празне, а војска нема ни хлеба, то се не помишља на мобилизацију, а још мање на војевање.

Пре неки дан била је парница између друштва руске патриотске флоте и трстанског Лојда, због судара између руског пароброда „Костроме“ и Лојдовог „Марса“ код ког је судара „Марс“ у Босфору потонуо. Друштво Лојда јавило је своју штету на 500.000 фор. коју није добило, јер је мешовити и међународни суд решио, да код судара није било кривице од стране руске „Костроме“ него да је „Марс“ крив. Лојд мора платити трошкове и руској „Костроми“ штету од 20.000 рубаља. К.

Смешни људи.

„Одјек“, орган радикалне странке у Србији пропраћа мисли неких угарских листова о косовској прослави, те вели под горњим насловом ово:

„Сва је прилика да на свету неће скоро бити тако смешних људи, као што су наши и брижни и ратоборни новинарски другови у западном суседству, какови су н. пр. „Пест. Лојд“, „Нова Преса“, „Хирлап“ и остало друштво.

До пред косовску светковину они су се уздржавали, још су имали такта и прибраности. Но кад видеше да се васколики српски народ, свеколико Српство спрема да на свој начин отпразнује кобни но и велики догађај не само српског но и европског значаја, јер су Срби онда бранећи своју државу онако витешки, бранили и европску цивилизацију, — они се побојаше да се неће прокламовати чак и државно јединство Срба, па изгубише и такт и смотреност и сваку обзирност према осећајима и историјским успоменама једнога народа, који има толико заслуга за Европу због своје борбе са Турцима.

Нек прочитају орган аустријских консерватора и клерикалца, бечки „Фатерланд“, који је показао да је од њих и паметнији, и тактичнији, и слободоумнији био, те их опомињаше да не вређају најнежнија осећања српског народа, и да не чине силом и забраном политичко питање од једне скромне црквене свечаности.

Најпосле, то им је исто доказао јуче прекјуче и сам г. Калај у делегацијама кад је тражио за Босну и Херцеговину ванредни војни буџет. Он је допустио српском народу косовски помен, службу српском цару Лазару и парастос српским јунацима, који погибоше на Косову, и тим доказао да има такта и смотрености, и да му га ваља имати, ма да је у Босни и Херцеговини опсадно стање и ако је тамо мирно, и ако му Срби захваљују на слободи, коју им је дао у косовској светковини. Г. Калај је правилно рачунао.

Напади смешних новинара, дакле, само доказују и њихову немоћ и њихову нерасудност. Не славе само Срби своје светле и кобне дане, своје јунаке који побеђују, и јунаке који јуначки умиру, но слави и сваки други народ. Зар они истина не славе своје борце у борби за независност, и ако су жалосно пропали? Зар не славе помаћареног Словака Кошута? помаћареног Србина Александра Петровића-Петефију, њиховог највећег песника и борца, коме се не зна ни место где је погинуо, а то није било давно? Зар Бугари не славе ђакона Саву Левског, који је онако жалосно пао Турцима шака и онаким мукама уморен у Софији? Или Ботева, који ни пушке не избаци а већ погибе? — Сви ви славите своје људе и борце, и нико вам за то ни речи не вели, а ви се ругате нашем Косову, које нам је очувало морално народно јединство и развило народну свест у Срба. Но ту канда и боли.

Како је у своме, исто је тако и са оном виком немачке и мађарске штампе због натписа у Крушевцу. Ако игде, то баш у суседству нашем има највише у државном грбу туђих грбова разних покрајина које никад нису биле у државном склопу с њим, а већ да не говоримо о титулама и насловима њихових поглавара. Грађани града Крушевца, престонице цара Лазара, где се чини 500-летни помен, заиста су исписали све покрајине у којима живе Срби — ти потомци косовских јунака, на дан петвековног помена боја на Косову. То и личи на дан знаменити, на дан помена, и то је била чисто грађанска ствар, а званична никако.

Но смешни људи не само не виде и не разумеју натписе у Крушевцу, ради којих чак и српску владу вређају, но им није помогао ни натпис „Зета“. Они не знају да је Зета данашња Црна Гора, и да Срби у Србији заиста никад неће ни помислити на освајање Црне Горе, но само хоће да манифестују своје народно јединство и ако су поцепани на више државе, а то им тек нико не може забранити. То је смисао крушевачких натписа.

Брижна и ратоборна господо новинари, не будите смешни људи, но оставите Србију на миру на овоме путу, па нека пропадне да се ви после радујете. Но ви знате, да она на овоме путу пропасти неће, а неће га ни оставити, па то вас жеже. Е, па шта ћемо за то ми? — Срби су доста кукали. У Србији се одавно створило уверење да је народу у њој зло кад „П. Лојд“ и „Преса“ хвале извесно стање, а добро, кад га нападају. У осталом Срби су знали бити добри суседи, па ће такви и остати без обзира на новинарску праску и зановетања смешних људи.“

Где запиње у нашој автономији?

(Четврти пример за студију позванима.)

Фелдварац 18. јуна.

Да продужим. Да кажем сад шта је било после решења епарх. админ. одбора од 11. (23.) септембра 1886. год.

Наскоро, кад је то решење донесено, било је одма и публиковано — једној и другој страни. А као што сам прошло пут казао, оптужени и — админ. одбором осуђени остали су и даље на својим местима и са те позиције уложили су призив свој. И тужитељи си уложили призив. Они први уложили су призив да себе перу. Ови други — имајући при истрази свога заступника, тражили су, да кривци и тај терет сносе. Обе апелације отишле су у Ср. Карловце. Како је те јесени седница саборског одбора била, очекивало се да ће коначно решење брзо доћи. Али јесте! Сад је требало пре свега истражне списе из Н. Сада пренети у Карловце. А то је зависило од г. Д. Поповића епарх. бележника. И списи истражни су поискани. Али се г. Поповићу не жури. Међу тим, да ли је то искање требало пећи преко седнице админ. одбора, или није, дочим је ствар већ пошла својим током, о томе нећу овде да спорим; тако исто нећу да спорим и о томе, да ли су требали ти списи президијално одаслати бити, тек дошао је био и децембар месец! — 11. (23.) децембра 1886. год. одржана је седница администрат. одбора. Тек у тој седници решено је, да се списи, односећи се на спор фелдварске општине — на искање саборском одбору одашљу, Дотле је седница саборског одбора била већ прошла; а и да није, колико би требало времена док би се закључак извршио. Тако је дакле решење призива морало сачекати прву седницу саб. одбора у 1887. год. Помислите сад, колико се спор отегао у недоглед! Људи без пре-станка плаћају камату на предујмљени новац. На управи општинској седе још људи, који су је разорили и до ничега довели.... И је ли чудо, што је међу тужитељима дошло до очајања, да су и трошак и труд свој — да општину спасу — уложили, и овамо чине им се све могуће сметње, да се спор једном ма ком крају приведе?! — У томе је дошао април месец. Ту ће бити и седнице саборског одбора. И једва једном! Саборски одбор донесе решење 17. (29.) априла, којим са малом и незнатном изменом, потврђује решење епарх. администр. одбора. Оптужени су криви и — нико их не опра! Кад су тужитељи приватним путем о томе дознали, помислили су већ, сад ће бити крај и — веома су се обрадовали. Па да би што пре до решења дошли, одма отиду у Н. Сад да гледају, да што пре до решења дођу. И збиља, из Карловаца је решење наскоро брзо било одаслато. Али га је сад требало из епарх. канцеларије тек ишчупати. И тужитељи одма похитају у Н. Сад опет. Ту им је обећано да неће дуго чекати, само док пређе преко седнице. Али прође један месец — од решења ништа. Тужитељи пожуре писмено једаред — опет ништа. Дође па и прође и — други месец — опет нема решења. Дај трчи поново у Н. Сад, опет бадава.... И тако је пролазио дан за даном; седмица за седмицом; месец за месецом све до првог септембра. Тога дана је одржана седница епарх. админ. одбора. Ту је сад прешло и решење саборског одбора. Сад га је још требало уручити странкама, па да се од толиких напора једном одане. Али тужитељи обмањивани толико пута, нису опет могли скрштених руку седети. Чекање им се већ и у нос увукло. Чим су чули да је седница била, одма су опремили телеграм председништву од више потписа и молили су решење. Осим тога, после неколико дана, спремише опет подужу пожурницу уз више потписа, којом су тражили и опет решење; али уједно и разрешење старе општине, која је по себи већ незаконита била, а и којој је августа месеца те године и шестогодишња периода истекла. Ако није разрешена била због ухваћене проневере, надали су се бар сад, пошто јој је и време изишло, да ће разрешена бити, те и они од свога толиког труда, колико толико успеха да виде....

У тој пожурби за решењем и у томе ходу и молканању да се спор једном оконча; долазило је између тужитеља и председништва епарх. админ. одбора до врло карактеристичних сцена. Да наведем баш последњи случај:

После седнице епарх. адм. одбора од 1. септ. те године (1887.), тужитељи су, као што сам мало час рекао и телеграфисали и писмено ургирали, што је било све у току од неких четрнајест дана. Али људи вучени толико за нос, а знајући у неколико и камен спотицања, изгубили су већ били свако стрпљење па и могуће веровање у извесне личности. Зато ће опет њих неколико сести на кола, па хајд опет у Н. Сад. То је било лицем на Крстов-дан. Иђе управо г. епископу односно председништву админ. одбора. Отишавши очи на очи, одважно извеђу с питањем: Шта је од решења саборског одбора и — каде ће им се уручити?! — Одговор је најпростије гласио: „Чекајте!... Добићете га!“...

„Али ето чекамо на спор више од три године; већ годину и по плаћамо камату на предујмљени новац; када ће се то нами накнадити?“ — рекоше људи.

„То је паорски!... Чекајте ред!“ — гласио је одговор.

„Било то паорски, или како му драго, тек ви сте свему криви; ви сте криви, што се спор толико протегао; да сте ви хтели, то би било давно свршено!“... Рекоше људи.

„А како ти смеш мени то казати?... Ти си безобразник!“... Био је „пастирски“ одговор.

„Смем да кажем, јер сте баш ви криви и нико други!...“ Одговорише „овчице“, али с тим наста и живљи призор...

Кроз ходник одјекује: ... „безобразник“... „ви сте криви!“... Трче служитељи. Куварица виче: „вазист?“... „вазист?“... Завеса пада. Последњи чин се свршује....

— — — — — — — — — — — —

Наскоро после последњег „ходочашћа“ јавља преч. г. Борота општини, да дана 27. септ. те године долази као изасланик епарх. адм. одбора. Сад се већ позитивно знало, да је старој општини одзвонило и да је спору који час крај. Зато се и тужитељи зарадоваше, јер ће давно утрошени новац свој скорим накнадити. Г. Борота је дошао. Стару је општину разрешио. Привремени одбор поставио и почео је радити на обнови. Како је то све било — у своје време сам вам писао. А сад још неколико речи, па да завршим ово писмо.

Дакле решење саборског одбора гласило је у главном као и епархијскога. Додато је, да су кривци искључени на шест година — рачунајући од долажење прве обнове црквене општине од права пасивног избора за скупштинаре и одборнике и још у неким ситницама учињене су измене. После обнове своје, општина је требала за три месеца проневерени новац да инкасира и о томе епархијску власт извести. Пошто је и то решење публиковано перовођа Милош Летић уложи сад призив још и на министарство, докле је председник и тутор остао на миру од даљег прања. А зашто? С једне стране знали су, да се од њих нема шта „инкасирати.“ Пропалица материјална је и један и други. Ако би им душом накнадили. А с друге стране из Н. Сада им је дошаптано, да је доста и Летићев призив, па да спор пређе у заборав. А призив на министарство је учињен фактично с тога, да се спор забашури, јер коначно решење његово стоји у свези са Летићем као званичником, односно учитељем, те би једини он најгоре прошао. Зато је требало то све протећи у недоглед па и загладити. А имаде су свога поузданог човека, који ће то извести, па да никог глава не заболе. Нова општина да богме о даљем призиву није морала ништа знати. Њено је било једино, да до свога новца дође и зато је повела парницу код среског суда против проневеритеља. Међу тим је тражила од епарх. власти и своје списе натраг а с друге стране и тужитељи су потегли тражити накнаду свога предујмљеног новца. Али због уложеног Летићевог призива, нити је општина списе натраг добила, нити је одветник могао егзекуцију спровести ради предујма, а још мање је могао суд решити за проневерени новац. Г. Д. Поповић умео је све то на „најфинији“ начин задржати. Обманувши и саме чланове дотичне седнице епарх. одбора. Званично из седнице, преко протопресвитера, јавља свима односно и општини, да се причека. Списи су сви поднесени министарству услед рекурса Летићевог, па се још и то решење мора сачекати. А како је са списима и где су се налазили још у почетку маја ове године, то сам вам казао у првом писму. Како се до њих дошло чули сте и то. Дакле молим вас — шта значи то? Како се такав учин карактерише? Општини се зар таки морал пружа?... И ми се још чудимо толиким передњама по општинама! Не. Боље да се чудимо, како до сад нисмо пропали!...

Од год. 1884. маја месеца до данас је пуних пет година како је спор покренут. Поред све основаности тужбе; поред ухваћене знатне проневере — поред свега, ко највише трпи: оптужени, или тужитељи?... Очевидно да кривце још глава није заболела; очевидно да могу с подигнутом главом корачати... Кад истече време од шест година, докле су искључени из општине — могу још поново бити бирани и за председнике и за туторе и — перовође; постаће опет часни и „поштени“ и — наравски, могу комотно опет проневеру учинити и тако даље вечито терати. А тужитељи? — Очевидно је да ови више трпе. Њихових рођених 60 фор. леже у туђем џепу и још на њих камату плаћају, на коју су до данас већ половину од главнога издали... Па онда општина? Зар да и њених неколико стотина форинти пропадну? Када ће се то накнадити и — од кога?... Питам још на послетку: има ли примера сличнога овоме спору? Има ли примера сличнога, да се упропаститељи једне општине штите и за њих се ради спасења званично.... Али боље да прекинем. Ја сам изнео само пример а позвана господа, нека суде, како за најбоље нађу; нека кажу, које свему томе крив и нека кажу — где запиње у нашој автономији!....

*

Овим сам довршио први део ових „студија.“ Чим пре доспем продужићу даље, као други део.

Т. К—ћ.

Вести из места и са стране.

Одликовања. Читамо у „Одјеку“: Краљевско Намесништво желећи дати доказа својега признања на дојакошњем раду владе, одликовало је таковским крстом I. реда на дан миропомазања краљевог за њихов успешан рад: министра грађевина г. П. Велимировића, министра финансије г. дра М. Вујића, и министра просвете и црквених послова г. Св. Милосављевића.

Српска занатлијска читаоница у Будимпешти. Срби занатлије у Будимпешти сложише се пре две три године да оснују себи читаоницу. На жалост, ту своју замисао нису могли извести. Четир пута подносили су министарству своје штатуте на потврду, па и четврти пут је министарство исте штатуте одбило. Увек је налазило неких зачкољица, док најпосле не прибеже и последњем средству, а то је да не види довољно јамства, да ће читаоница одговарати својој цели, те због тога један пут за свагда одбија штатуте.

„Домовина“. Пишу нам из Београда: „Напредњачко „Виделo“ престало је, али исти људи који уређиваху „Видело“ покренуше на место његово други лист. Тај се други лист зове: „Домовина“. Ако се уопште може рећи, да је који лист са више лажи, грдњи и покора испуњен но што беше „Видело“, то се може рећи за „Домовину“. Уредништво „Домовине“ се нада, да га свет под тим новим именом неће познати, но у том се преварило. Све се живо грози тог листа, чији је први број изашао на Видов-дан, а свуда по Србији чује се ова реч: „Вук Бранковић је на Видов-дан издао кнеза Лазара, а напредњаци сад на Видов-дан издадоше — „Домовину“. — „Нису они сами, одговарају трећи, Владан Ђорђевић већ одавна издаје: „Отачбину“.

Женска — бранилац. На суду у Томску, у Сибирији, бранила је 16. маја о. г. једна женска именом Аржолов два сељака, која су била оптужена за увреду чиновника. Сељаци су ослобођени. Како „Петербурскија Вједомости“ јавља, казала је г-ђа Аржолов у одбрани својој између осталога и ово: „У Русији има женскиња лекара, математичара, за што не би могла једна женска, која има знања бити и јавни правозаступник?“ — Исти лист на завршетку најоштрије осуђује суд, што је дозволио једној женској да брани на суду кривце!

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Чивути у Русији.

Познато је, да су Чивутима у Русији одузета нека грађанска права. Треба да видимо, зашто је до тога дошло. Не може се рећи, да је то дошло са историјским развитком или тек случајно, не, руску владу натерала је на тај поступак према Чивутима крајња невоља. Сви су се народи од вајкада отресали Чивута, искључивали их из своје средине, па само то, и ништа више, доста је, те да разумемо сузбијање Чивута у Русији. Ону особину, коју су Чивути имали у старом веку, имали су и Чивути у средњем веку, па исту особину имају и данашњи Чивути. Те особине немају други народи, а због те њихове особине морало је бити, да су их пређе други народи искључивали и гонили, а данас да их ограничавају у грађанским правима. А каква је то особина? То је немар према свему и свакому, а само интересовање за себе. Растурени по целом свету, без своје отаџбине, они немају, ма где били, смисла за државно јединство, па према томе они не знају ни за народну част ни за народни понос. Чувутин има увек само своје „ја“ на уму и ништа више, па за то и гледа, да из свега, што је око њега, истера за себе хасну. За то је њему свако средство добро дошло, он безобзирно употребљује све и сва, да постигне што хоће, да себи користи. Чивутин, радећи и на општем добру, има и ту једино само своју корист пред очима.

Па шта видимо баш у Русији? Чивутима су ту одузели нека грађанска права, али за то они нису „малаксали“. Напротив нигде валда не употребљују така опака и гадна средства у борби за својим интересима као у Русији. И не може се рећи, да не раде успешно. Као и свуда, тако и у Русији, Чивутима је прво средство у борби — новац. Али нарочито у Русији Чивуту је главно новац у потајној борби против државних закона, који га у правима ограничавају, а још више да те законе обиђе и изигра. Сва моћ чивутска, нарочито у Русији, лежи у новцу.

Руски закони забрањују Чивутима, да купују и узимају земљу под закуп, да крчмаре и да живе по селима. Оваке мере нису потекле из верске нетрпељивости или што се хоће да се Чивути натерају, да пређу у хришћанску веру — не, то је резултат дугог искуства, да се народ ослободи чивутска притиска.

Па ипак су Чивути у Русији још врло јаки, моћни, нарочито пак у Бесарабији. Од вајкада насељаваху они ту покрајину из Аустро-Угарске, Румуније и Турске. Тамо их вукао не само географски положај, него и богатство те земље, па онда још ниски ступањ образованости народа. Све је то привлачно по Чивутина; у таким приликама најбоље може он да ради. Како се Чивути у Бесарабији множе, ево неких званичних података о томе: Год. 1875. било је у Бесарабији Хришћана 1,011.457, а Чивута 127.447. Десет година доцније, дакле, године 1885. било је Хришћана за 260.777 душа више, а Чивута 52.773. Хришћани се дакле умножили за 25%, а Чивути за 41%. Кад узмемо још у рачун Чивуте, који само живе у Бесарабији, онда се слободно може узети, да у тој губернији има најмање 200.000 Чивута. То је једна осмина свега становништва.

Уопште у јужној Русији има много Чивута. Тако има: у Хотину 5938 Хришћана и 11.952 Чивутина, у Сорокију 5124 Хришћанина и 6762 Чивутина, у Белцију 3246 Хришћана и 7697 Чивута, у Орђејеву 2094 Хришћанина и 4232 Чивутина, у Кишињеву 61.069 Хришћана и 59.005 Чивута, у Бендерију 33.675 Хришћана и 11.009 Чивута, у Акерману 36.137 Хришћана и 5041 Чивутина и т. д.

Те и друге вароши у јужној Русији средишта су чивутска. Из њих разапињу Чивути своје мреже на друге омање вароши и села, те се, тако рећи, сва јужна Русија налази у њиховим рукама. Ту они под маском као слуге, економски чиновници, шумски чувари итд. живе, а у самој ствари су закупници земаља и крчама, па онда кајишари и агенти свакојаких прљавих и гадних послова. У Одеси, том средишту руске трговине са храном, има данас више од 50.000 Чивута (пре 20 година било их је само 14 000) и од њих једна трећина занима се трговином са храном. Они купују храну од сељака буд зашто, мешају је после са којечим, па је онда по скупе новце продају у иноземство. Тако они заслужују годишње преко 20 милијона рубаља, пошто се из Одесе извезе сваке године 90—110 мил. пуда хране, а на сваки пуд заслужи Чивутин трговац никад мање од 20 копејки. Кад узмемо још, да Чивути у јужној Русији имају осим трговине са храном још и трговину са месом, вуном, оделом итд. а сувише још, да је и размена новца у њиховим рукама, можемо мислити, какве грдне суме сваке године теку у чивутске џепове и какву моћ има чивутски новац у Русији.

У чивутским рукама није, дакле, само трговина, већ и новац. Према томе лако је замислити, како је грдан чивутски уплив на народ у јужној Русији и како Чивути тај народ пљачкају, деморалишу, па онда морално и материјално упропашћују.

Заиста, руска влада има потпуно право, што предузима мере против Чивута, а имала би и онда за цело право, кад би те мере биле још строжије и јаче.

Србија на париској изложби.

„Bulletin officiel de l' Exposition de 1889.“ (званични записник са изложбе од 1889.) доноси под насловом: „Србија на изложби“ овај занимљив извештај:

„Јуче је господин Карно посетио српски одељак на марсовом пољу. Г. Карнота примио је у просторијама одељка г. Гудовић, председ. срп. комисије, са целим персоналом.

„Значајно је, да се краљевина Србија са одушевљењем одазвала да суделује у светској изложби 1889.

„Крал. срп. влада је једна од првих влада монархистичких јевр. држава, која се одазвала без устезања позиву француске владе да суделује на славној светковини 1889. У исто време, једна комисија, састављена од 25 чланова, под председништвом г. Гудовића, бив. министра нар. привреде и грађевина, била је склопљена у Београду.

„Ова комисија, чији је задатак био да припреми све што је потребно, имала је на расположењу суму од 200 000 дин.; а за бољи спорazум са Француском, она се зближила са г. Армандом Жибертом, ген. конзулом Србије у Паризу, а поред тога послала је и друге делегате.

„Простор од 432 квадр. метра уступљен је у централној палати при крају просторија Suffren. Сјајна фасада у срп. византиском стилу показује улаз. Ова ће фасада, ради успомене, бити пренесена у Београд.

„Овај простор, врло мален за многобројне изложене предмете, употребљен је са пуно вештине: зидови су покривени сасвим са величанственим пиротским ћилимима.

„У простору, који је према уласку у јелински одељак, на лево, види се збирка мрамора, који заслужује пажњу, и разних лончарија. На десно, читав низ земаљске грађе и дуга.

„У сали налазимо сировине од савршене каквоће и доста високе тежине, јечма, овса и т. д. . . . сувих зачина, шљива, са којима ретко које могу конкурисати и од којих је годишњи извоз у вредности на 15 милијуна динара; црног и белог вина од признате вредности, пива прављеног у Београду у знаменитој пивари г. Вајферта.

„Минералошке мустре изобилују, између којих по 8 од 100 имају живе, угља, чистог злата, сребра и т. д. Металургија је снабдевена са разним предметима, нарочито једна машина за прављење чаура за пушке, дело г. Селесковића.

„Изложена платна врло су лепа, и ми их препоручујемо озбиљно пажњи посетилаца.

„Један салон удобљен са српским ћилимима и другим ткивом диван је по својој оригиналности.

„На послетку, срп. изложбени је одељак такав, пред вим се радо стаје, јер он показује оно што могу постићи напори интелигентних људи, руковођени жељом за будућност и развитак народа, којим управљају. Код овог маленог народа, настава је ватрено развијена и предмети изложени од стране професионалних школа најбољи су знак тога.“

Даље „Југословенска Кореспонденција“ пише: „Г. Милош Х. Поповић, комесар на српској изложби, јавио нам је, да је онамо један од бољих фотографа сликао у више разних комада српски одељак. Слике ће се као албум продавати у кругу изложбеном. Исти фотограф послаће известан број албума и у Србију. Одбор за награђивање довршио је свој рад у српском одељку за алкохол и ракију. Идуће недеље отпочеће да прегледа народна одела, разно пољопривредно семење, тканице, чарапе и др. Српско и хрватско народно одело има врло лепа успеха код француске публике. Према уверавању српског комесара, изгледа, да ће Србија релативно према другим земљама бити најбоље награђена. Приметили смо, да многи у српском одељењу траже каталог, јер се многи интересују за разне ствари, а каталога нема. Требало би што пре послати из Београда један специјалан каталог, који би се бесплатно раздавао посетиоцима. Са задовољством можемо рећи, да је српски одељак врло много посећен. Интересантно је да је највећи део српске робе покупован колико од француских вештака толико и од одличнијих личности из француске интелигенције. Кнегиња Матилда Бонапарт купила је врло много српске робе, а поглавито везове и ћилиме.“

Извештај о новосадској држ. грађанској и средњој трговачкој школи у школској години 1888—9. Саставио Фр. Брук управитељ. У Н. Саду, штампарија А. Фукса. Велиза 8° стр. 52.

На првом месту налазимо занимљив чланчић Л. Зоркоције под насловом: „Песништво природних наука,“ у ком разговетно побија назоре оних, који мисле, да су природне науке само за развиће ума згодне, а не уједно и за оплемењивање душе и срца.

На другом месту су податци о заводу у минулој шк. години, из којих видимо, да је у први разред грађанске школе тако много деце уписано, да се морао и ове год. отворити паралелан разред то јест I. разред имао је два оделења I. А. и I. Б оделење. Срби у два оделења а у 4 недељна часа поучавани у православном вероисповедању од свога катихете преч. г. Балте. Достојан спомен одаје се преминулом ученику III. грађ. разреда Милану Михајловићу.

Под III. и IV. је именик патроната и учитељског особља на овом заводу.

Под V. и VI. су уобичајени податци о испиту зрелости и о учевним средствима.

Под VII. је „радовање и туговање“ ђачко — класификација.

Под VIII., IX., X. податци о радионицама за природне неука и о књижници.

Из „Статистичких података“ под XI. вадимо ово: Уписано је свега редовних ученика 243, ванредна 2; на крају године било је 212 редовних, 2 ванредна. По вери било је римокат. 115, православних 39, еванг. а. в. 15, еванг. х. в. 2, мојсијеве вере 75. Новосађана било је 85, из Бачке 77, остали иду на друге жупаније Угарске и земљеу Аустро-Угарској.

Под XII. налазимо извешће за школску годину, што долази; ту нам се каже, да се може уписивати 1. 2. и 3. септембра по нов. кал. увек од 8 до 12 часова пре подне. Накнадни, поправни и приватни испити ће се држати 2. и 3. септ.

У I. разред грађанске школе примају се сви они дечаци, којима је прошло 10 година, а свршили су бар са довољним успехом IV. разред основне школе или ти пак положе пријемни испит.

У I. разред средње трговачке школе прима се само онај ученик, који је IV. разред гимназије, реалке или грађанске школе са довољним успехом свршио или ако му је прошло 14 година, те положи пријемни испит.

При ступању у завод сваки ученик треба да искаже, да је крављим богињама каламљен, да поднесе крштено писмо и горенаведене исправе о свршеним наукама.

Сваки ученик при уписивању плаћа 50 новчића; они који неће бити ослобођени од плаћања школарине плаћају још 2 фор. уписнине и 50 новч. за програм; школарина износи 4 фор. која се свота плаћа или у један мах, или у два маха: у октобру и марту.

Ученици добра владања и прилична успевања — а уз то сиромашни — могу молити високо министарство богочасти и јавне наставе, да им се опрости школарина. Молбенице у ту сврху ваља у месецу октобру предати управи.

Вести из трговачко-занатлијског света.

Преговори кнеза Гагарина са српском владом за оснивање срп. паробродског друштва на Дунаву. Наш дописник из Одесе пише нам: „Кнез Гагарин умножио је број својих пароброда, који ће и до српске границе допирати. Сад има друштво кнеза Гагарина девет пароброда уз потребит број шлепова и осталог прибора. Нови пароброди добили су име „Србија“, „Румунија“, „Црна Гора“ и „Генерал Игњатијев“. Као што се чује, кнез Гагарин спреман је, да иде Србији и српској влади у свему на руку, како би се и у Србији за српску обалу више Ђердапа основало српско паробродско друштво, које би се првом приликом с његовим друштвом спојило. Српски министар трговине г. Поповић већ је ступио у преговор са кнезом Гагарином, како би се могла цељ постићи и у Србији паробродство употребити. Друштво кнеза Гагарина већ је осигурано и оно је себи прокрчило пута. Руска влада притекла је истом друштву у помоћ и одредила му државну припомоћ од 130.000 рубаља годишње, коју ће друштво све дотле уживати, докле се год сасвим не учврсти и не заузме положај, који му припада. У Србији треба да се користе и што скорије с кнезом Гагарином у свезу ступе. Српски трговци и имућни људи треба да се пробуде и своје друштво оснују, а српска влада треба да то друштво потпомогне и кнезу Гагарину у свему на руку да иде.“

Шта је потребно а шта је сувишно. Заједно са културом умножавају се и човекове потребе, а док се потребе не намире — нема ни културе. Што се једном чини да је сувишно, други сматра да је веома потребно. Сваки народ, свако доба, сваки сталеж има за то нарочито мерило. Луксуз постаје онда, кад се какав предмет употребљава, који по себи у даним приликама нема никакве вредности, нити се њиме задовољавају какве битне потребе, а међу тим подносе се жртве, које иду на рачун ближњих. Како су се знатно развили појмови о потребном и сувишним у овом свету, лепо нам прича историја свију народа и свију времена. Неопходно потребну кошуљу сматрали су као луксуз у XV веку. Познато је, да је супруга француског краља Карла VII. навукла на се велику мржњу, само за то што је имала више кошуља од многих отменијих госпођа. Па и у самом XII. веку даривали су крунисаним главама драгоцене кошуље. Наши давнашњи претци спаваху на кожи, а Римљани имађаху једноставан, велики простирач, по изгледу наших душека. Пре две стотине година није се знало за чарапе. Вијем Ле у Камбреду 1558. направио је радионицу, где је израђивао чарапе, али умре не нашав потрошача за своју производњу. Тек године 1614. Млечани подухвате се тога посла и рашире ношњу чарапа по многим земљама. Четири су већ столећа прошла од како су Талијани измислили џепне мараме, и тек се данас навикао свет на њихову употребу у пуној мери. Прво су на истоку пронели кишобране. Јан Хонвај, трг. био је први, који се с њим служио по лондонским улицама од прилике пре 150 година. У прво време свет му се ругао и исмевао га. За нож су знали још у старом веку, али виљушка се појавила тек у XII. веку. Њоме су се ретко служили све до XVII. века. Убрус се почео тек употребљавати за столом Карла V. године 1520. Столице и столови били су врло незграпне и махом славом испуњени. Има стотине предмета за које наши стари нису знали, а кад су их први пут видели сматрали су их као луксуз, док су данас ти предмети нешто неопходно.

Антрпот у Солуну. Читамо у солунским новинама, да је турска влада узимљући у обзир важност вароши Солуна, коју је она добила после везе железничке, решила, да се подигне кеј и удобније пристаниште. Концесија дата је министарству цивилне листе и једна царска ирада ауторизирала га је да склопи друштво под именом Хамидије, чији ће заштитник бити султан Абдул-Хамид п. министарство цивилне листе послало је већ инжењере на лице места да припреме што треба. Исти лист још јавља да је султан дао на исти начин томе министарству концесију за конструкцију антрпота и генералних магацина, који ће бити од апсолутне потребе после свршетка горе реченог рада.

Трговина.

= **Нови Сад** 27. јуна (9. јула.) Доба је жетве и у нашој околини те је застао сваки промет и довоз са раном на пијацама житарским нашим овамо доњим. На горњим нашим домаћим берзама житарским у Будимпешти и Бечу правац је радње са раном чврст и цене су се сваком зрну досадање чврсто одржале. На нашој пијаци житарској је незнатан довоз са раном а цене су данас све: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7—7 ф. 20 н. Наполица 6 ф. 20 н. Јечам нов и стари 4 ф. 70—80 н. Зоб 4 ф. 80—90 н. Кукуруз 4 ф. 30 н. Све од 100 кгр.

Радња са производи на нашој је пијаци у овај мах веома слаба. Цене су свакој роби досадање. Маст на више 58 ф. 50—59 ф. на мање 62—64 ф. Сланина танка и средња сушена 59—60 ф. тешка пушена 64—66 ф, од 100 кгр.

На свињској пијаци је мало угојених свиња, цена је чврста. Мршавих се свиња веома мало овамо догања те су на високој цени. Угојени тешки 47 до 48 н. средњи 45—46 н. лаки меснати 42—44 н. од 1 кгр. Мршави погодишњаци 18—20 ф. годишњаци 30—36 ф. двогодци 50—60 ф. од пара.

На пијаци месарској доста живахан посао. Што се теоци и јагањци доносе све бива продано. Теоци 14—24 ф. од ком. Јагањци 8 ф. 50—11 ф. од пара.

Време ведро топло. Вода у Дунаву у малом надолажењу.

*

У **Будимпешти** 26. јуна (8. јула). На житној берзи је чврсто расположење у погледу правца радње са шеницом. Цене непрекидно су у напредовању. Плаћана шеница готова роба потиска тешка 81.5 8 ф. 50 н. 80.5 8 ф. 50 н. 79.5 8 ф. 50 н. 78.5 7 ф. 45 н. 77.5 7 ф. 40 н. Бачка 79.5 8 ф. 40 н. Банатска 78.5 8 ф. Све на три месеца.

Термини: Шеница по подне за септембар-октобар 8 ф. 5 н. до 8 ф. 8 н. Кукуруз за јули-август 4 ф. 83 н. за август-септембар кукуруз 4 ф. 94 н.

Вечерња берза ове закључке је донела: Шеница за јесен 8 ф. 10—12 н. Кукуруз за мај јуни 1890. год. 5 ф. 16—18 н. за јули-август кукуруз о. г. 4 ф. 92—94 н. Зоб за јесен 5 ф. 70—72 н.

Репица. По свршеној жетви овога зрна дошло се до потпуног уверења да је жетва са свим слаба испала. Није се просечно више по јутру добило од једне и по до три метерске центе. На горње пијаце мало стаже робе а, цене су ове: готова 16 ф. за август-септембар 16 ф. 50 н.

*

У **Штајнбруху** 25. јуна (7. јула). У оборима је 130.366 ком. угојених свиња разне пасмине. Радња је без икакве промене. Угарске мат. тешке 45 до 46 н. млади тешки 48—48½ н. средњи 48—48½ н. лаки 48—49 н. Сеоски средњи 47—48 н., лаки 48—49 н. Српски тешки 46—47 н. средњи 45 до 47 н. лаки 46—47½ н. Све од 1 кгр.

Најновије вести.

— У погледу Бугарске и Босне и Херцеговине пише париски лист „Либерте“ ово: „Бадава полузванични аустро-угарски листови пишу о признавању бугарског кнеза Кобурга. Кобург се не може признати, јер би то било против берлинског уговора, исто као што би била против тог уговора анексија Босне и Херцеговине. Деси ли се ма које од двога, Русија ће отказати берлински уговор и почети онакав рад на балканском полуострву, при коме би Аустро-Угарска само изгубила.

— Јављају из Беча: „Данас је био министарски савет, који се саветовао о изборима у Чешкој. Сви чланови министарског савета држе ситуацију за врло озбиљну. Говори се о томе, да ће министар Гауч поднети оставку.“

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗАШЛЕ СУ ПРВЕ ЧЕТИР СВЕСКЕ

„НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА“

ИЗДАЈЕ СРЕДИШЊИ ОДБОР

„ЦЕЛОКУПНЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.“

САДРЖИНА ИМ ЈЕ:

I.

ТРЕБА ЛИ НАРОДУ ПОЛИТИКА?

НАПИСАО

ЈАША ТОМИЋ.

II.

ДРЖАВА И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

НАПИСАО

ПАЈА МАНДРОВИЋ.

III.

ПОСЛЕ 500 ГОДИНА

(Расматрања о косовској битци и пропасти царства српског)

од Ј. ТОМИЋА.

(ДРУГО ИЗДАЊЕ.)

Уз ову књигу има као додатак друга књига:

„СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ О БОЈУ КОСОВСКОМ.“

(Састављене хронолошким редом.)

(ДРУГО ИЗДАЊЕ.)

IV.

ЖИВОТ ГРАНИЧАРА НЕКАД И САД.

Написао М. Јовановић.

Цена је појединој свесци 30 новч. Све 4 свеске стају 1 фор. Претплата се шиље Ј. Т. Чавићу у Нови Сад. Може се наручити и у свима српским књижарама.

Сви они, који имају обрачуна за ове књиге, моле се, да у најкраћем року изволе исти у ред довести, како даља издања „Народног пријатеља“ не би с те стране закашњавала.

У Новом Саду, 22. јуна 1889.

Уреднички одбор „НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА.“

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких пароброда почевши од 8. (20.) марта 1889. до даље наредбе.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГА САДА за ПОТИСКЕ СТАНИЦЕ: сваки дан осим петком у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ-ГАЛАЦ: средом, петком и недељом у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: сваки дан у 10½ сати пре подне.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1889.

АГЕНЦИЈА.

Ред пловидбе

помесног пароброда „Нимфе“ почевши од 9. (21.) маја ове године.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне: 5, 6, 8, и 10 сахата.
После подне: 2, 4, 6 и ½8 сах.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне: 6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 3, 5, ½7 и 8 сахата.

☛ Недељом и свецем после подне не иде по тарифи, него по потреби.

Повратне карте имају вредност само за тај дан, за који су извађене.

Каменица, 8. маја 1889.

Подузетништво.

Јавна захвала.

Поштована госпођа Јелисавета Хаџић из Ирига рођена Симоновић, поклонила је овдашњој светој матери цркви особито леп полијелеј. — На том племенитом дару захваљујући се топло у име целе српско-православне општине, са жељом, — да је милостиви Бог још много година здраву и крепку на корист свога милог народа одржи. Живила!!

Боже дај, да се и многе друге угледају на ову племениту добротворку!

У Илоку 10. јуна 1889.

Ђорђе Ружичић перовођа. **Стеван Васићевић** председник.

РЕД ВОЖЊЕ ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2 40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекотехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8 29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10 05	6.45	12.30	—

(Километарска колона: сваког уторника и петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4 48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.45	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9 14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10 13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Километарска колона: сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Новосадска српска православна црквена општина расписује овим стечај на једно упражњено место **учитељице** за своју варошку вероисповедну основну народну школу.

Плата је 500 фор. годишње; осим тога 150 ф. у име станарине или стан у нарави и 50 фор. у име огрева.

Изабрана ће предавати све предмете, који су прописани уредбом школском од 1872. године.

Школу или разред одредиће месни школски одбор према приликама и потреби наставе.

Рок стечају траје до краја месеца јула по ст. к.

Молитељке нека упуте своје — нужним сведочбама поткрепљене — молбенице до одређеног рока месном школском одбору.

Из седнице месног школског одбора срп. православне црквене општине у Новом Саду држане 20. јуна (2. јула) 1889.

Арк. Варађанин с. р. перовођа ad hoc. **Др. Л. Станојевић** с. р. председник. 2—3

СТЕЧАЈ.

На два учитељска места у српско-православној основној школи у Бањојлуци расписује се овим стечај; и то за учитеља I. и II. мушког разреда и учитеља III. и IV. мушког разреда. Првоме је годишња плата 600 фор. а. вр. а другоме 700 фор а. вр. уз то свакоме слободан стан и 32 фор. дрварине. Обојици спада у дужност осим предавања прописаних наставних предмета, и певање у цркви и обучавање ученика у певању. Учитељу III. и IV. разреда спада у дужност и предавање немачког језика. Вични хармонијском певању, имаће првенство. Који од компетената буде имао доказе способности за перовођство и рачуновођство, именоваће га општина за свог перовођу; за које ће имати засебан хонорар од 150 фор. а. вр. годишње. Рок стечају најдаље до 15. августа т. г. Молбе нека се шаљу потписаној општини.

Из општ. седнице у Бањојлуци 17. јуна 1889 држане.

Српска прав. црквено-школска општина. 2—3

СТЕЧАЈ.

У забавишту „Просветне Задруге Српкиња“ у Ст. Бечеју упражњено је место **забавиље** на годину дана уз годишњу плату од 300 фор. и слободан стан или 60 фор. у име станарине.

Ово место може тражити Српкиња православне вере, која је **оспособљена забавиља** или **испитана учитељица** сомборске српске учитељске школе.

Молитељке нека своје молбе упуте на горespоменуту задругу најдуже до 1. августа по нов. кал.

У Ст. Бечеју, 22. јуна 1889.

Иван Јелчић, задружни перовођа. **Емилија Јоцић**, председница. 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Соки отвара се стечај. Плата је 300 фор., 6 фор. паушала, три хвата тврди дрва, 1½ ланац ораће земље, слободан стан с баштом. Просиоци требају доказати да су са добрим успехом сомборску учитељску школу свршили, а уз то добро мађарски знају имају своју молбу са доказима шк. одбору поднети. Рок стечаја до 30. јула по с. к.

У Соки 24. јуна 1889. (u. p. Banlak).

Д. Вијатовић привр. учитељ и перовођа. **А. Јанковић**, председник. 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место на мушкој школи у Ђали, овим се расписује стечај. Плата је учитељу 400 фор., у име повторне школе 20 фор., за перовођство 30 фор., и за писаћи прибор 5 фор. затим два ланца ораће земље, на коју учитељ терете сноси. Слободан стан са баштом од 650□ и зимски огрев — сламе колико потребује. Учитељу у дужност спада у цркви појати и децу у појању обучавати.

Сви они који су вољни ово место получити, нека своје добро свабдевене молбенице на овдашњи месни школски одбор до 31. јула пошаљу.

Из седнице школског одбора држане 11-ог јула 1889. у Ђали. (Torontál m.)

Трива Жакић, општински перовођа. **Петар Маринковић**, парох, председник. 3—3

Ц. КР. ЖЕНИЈСКА ДИРЕКЦИЈА У ПЕТРОВАРАДИНУ.

Бр. 642 ex 1889.

РАСПИС ДРАЖБЕ.

1. У ствари издавања под закуп петроварадинског војно-ерарног понтонског моста за време од 1. октобра 1889., до краја септембра 1894. биће услед наредбе ц. кр. заједничког ратног министарства А. 8. Бр. 1791; од 12. маја 1889. у понедељак, 17. (29.) јулија у 10 сати пре подне у канцеларији ц. кр. женијске дирекције у Петроварадину писмена офертална расправа.

(Опширније у броју 92. „Заставе“ о. г.)

Петроварадин, месеца јуна 1889.

Управа комисија ц. кр. женијске дирекције. 3—3

ЗА НОВООТВАРАЈУЋИ ФИЛИЈАЛ МАНУФАКТУРНЕ ТРГОВИНЕ

тражимо доброг и вештог старијег помоћника, који ће место пословође заузети. Рефлектанте нека понуде са условима упуте

СТЕВАНУ ПЕТРОВИЋУ И СИНУ

у Земуну. 2—3

☛ **ОБЈАВА.** ☚

Кућа бр. 12. у Гор. Ковиљу на пијаци са дућаном, 3 собе, 2 кујне, магацином, шталом, чардаком, леденицом и великом баштом, даје се на једну или више година под закуп. Ко год жели у приговор ступити, нека се јави **Паји Михајловићу у Ковиљу.** 2—3

АДВОКАТ

Др. БРАНКО ИЛИЈЋ

У ВРШЦУ

отворио је своју канцеларију у кући пунице му гђе Тинке Нанчићке 2—3

☛ **главна пијаца бр. 1843—4. I. спрат.** ☚

ШПЕЦЕРАЈСКО-ГВОЖЂАРСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

МИТЕ РОГУЛИЋА

У ИРИГУ

потребује једног добро извежбаног гвожђарског помоћника и једног шегрта.

У истој трговини могу се по јефтину цену и рафови за шпецерајску радњу добити. 2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Н. БАРКОВИЋА

У ИРИГУ

потребује старијег помоћника. 2—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ЈОВАНА СЕКУЛИЋА

У МИТРОВИЦИ

потребује помоћника. 2—3

Д. В. КРАУС

У МИТРОВИЦИ

acceptiert einen tüchtigen Comiss der Galanterie & Kurzwaaren-Bransche en detail.

EIN LEHRLING! von achtbaren Eltern wird für dieselbe, und Mode-Manufactur-Bransche ausschlieslich im Geschäfte thätig zu sein aufgenommen. Der, welcher eine schöne Handschrift und in kaufmännischen Rechnen Fähigkeiten besitzt, wird bevorzugt. Offerte an **D. W. Kraus.** 3—3

☛ ПРОМЕНА ДУЋАНА ☚

И

ПРОШИРЕЊЕ ТРГОВИНЕ.

Част ми је поштованој публици и мојим цењеним муштеријама до знања ставити, да сам моју досадању

ПОМОДНУ, ГАЛАНТЕРИЈСКУ, КРАТКОГ И БЕЛОГ ЕСПАПА ТРГОВИНУ

из досадањег дућана у много већи и лепши дућан у кући г. **Браће М. Поповића** преселио, данашњим приликама сходно удесио и знатно повећао.

Задаћа ће ми бити, да као и досада моје поштоване муштерије само са робом доброг квалитета и јефтиној цени послужујем, и молим, да ми до сада поклоњено поверење и на даље одрже.

У НОВОМ САДУ, 9. јула 1889.

С одличним поштовањем

ПАНТА ЈОВАНОВИЋ

„код првене руже.“ 2—2

У СВИМА ТРАФИКАМА.

НАЈБОЉА АРТИЈА ЗА ЦИГАРЕТЛЕ ЈЕДИ ПРАВИ

LE HOUBLON

ФРАНЦУСКИ ФАБРИКАТ ОД CAWLEY & HENRY У ПАРИЗУ.

ЧУВАЈТЕ СЕ ПОДРАЖАВАЊА!

Главно стовариште за Аустро-Угарску: **OTTO KANITZ & C°, I. Stoss im Himmel, 3, Беч.** 12—26

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.